

Pastoralno–katehetski naglasci službe kumova kod sakramenta krsta

Josip Šimunović* — Mladen Greguraš**

Sažetak

Autori u nekoliko poglavlja koncipiraju pastoralno–katehetsko promišljanje o službi kumova kod sakramenta krsta. Prvo govore o etimološkom značenju riječi kum i antropološko–teološkom obilježju njegove službe. O njoj se govori i u kontekstu mjesta i važnosti ovog sakramenta u životu vjernika. U članku se iznosi govor Drugoga vatikanskog koncila, koji je donio odredbe uređenja službe kumova kod krštenja, a koje su konkretno ostvarene u obnovljenim obrednicima Red krštenja i Redu pristupa odraslih u kršćanstvo, te u Zakoniku kanonskoga prava. U govoru o službi kumova donosi se osvrt na njezino vršenje danas, kao i poticaji odgoju za tu vrlo važnu i odgovornu službu u Crkvi.

Ključne riječi: kumovi, sakrament krsta, krštenik, odgoj za službu kumova kod sakramenta krsta.

Uvod

Mons. Valentin Pozaić, pomoćni biskup zagrebački, prilikom homilije u poznatom prošteništu Predragocjene Krvi Kristove u Ludbregu na *Svetu Subotu 2.* rujna 2006. godine, upotrijebio je termin *pustinja duha*. Taj nas termin potiče na duboko promišljanje o tome što kršćani danas čine za sebe i za svijet oko sebe, rastu li svakodnevno u vjeri i djeluju li u svijetu iz vjere. Slika svijeta koji nas okružuje, a s njom i slika naše svakodnevice, obiluje raznim oblicima hedonizma, konzumizma i nihilizma. Što kršćani, kao Isusovi učenici, čine da bi promijenili tu sliku?

Isus Krist želi da njegovi učenici i nasljedovatelji budu svjetlo u svijetu koji im je darovan, da ga radosna i vesela duha obnavljaju, šireći poruku Evanđelja. Učitelj iz Nazareta, a onda i Crkva, zajednica koju je On osnovao, uče nas da je čovjek jedinstvo duha i tijela, i kao takav bi trebao rasti i razvijati se u tjelesnoj, intelektualnoj i duhovnoj dimenziji. Upravo je u ovoj zadnjoj nekako zakazala kršćanska svijest među pripadnicima Isusove Crkve, jer okruženi svijetom današnjice i nje-

* Doc. dr. sc. Josip Šimunović, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

** Mladen Greguraš, vjeroučitelj u Elektrostrojarskoj i Glazbenoj školi u Varaždinu, Varaždin.

govim djelovanjem preveliki naglasak stavljaju na tijelo i ono izvanjsko, dok se premalo vodi briga o onom unutarnjem, o rastu u duhu. U takvo jedno ozračje koje vlada u svijetu, ali i u svijesti članova Kristove Crkve, smještamo ovo promišljanje o važnosti službe kumova kod sakramenta krsta. Nažalost, ova je služba kod mnogih unutar Crkve svedena na formalnost.

Krsni kumovi bi svakako uz roditelje, a onda i svećenike, vjeroučitelje i katehete, trebali biti voditelji na putu odrastanja čovjeka, njegova rasta u vjeri, rasta u duhu i s Duhom Svetim. Međutim ova je služba svedena na narodnu tradiciju i obični formalizam. Danas su glavni motivi izbora kumova razne prijateljske veze u kombinaciji s njihovim materijalnim statusom ili obilježenostima, popraćeni društveno–ekonomskim *backgroundom*, a vrlo često se ispunjavaju i očituju u kupovini i dobivanju skupocjenih darova. Kum kao da ima ulogu obilježiti jedan određeni trenutak sakramenta, a ne biti trajno prisutan u životu krštenika. Kumovi ma kao »suroditeljima«, prijateljima, svjedocima u vjeri, uopće se ne posvećuje dovoljno pozornosti niti se pri izboru vodi posebna briga o kvaliteti njihova vjerničkog življenja.

Dinamičan način života ostavlja tragove na suvremenu hrvatsku obitelj. Roditelji često nemaju vremena ni za sebe, a kamoli za svoju djecu. Svoju ljubav, pažnju, brigu i odgoj zamjenjuju novcem te pružanjem različitih aktivnosti koje nude određene društvene institucije. Hrvatski građani, iako su se na zadnjem popisu stanovništva u više od 80% izjasnili katolicima, ne prakticiraju aktivno vršenje svojih vjerničkih dužnosti. Pristupanje sakramentima događa se po sistemu *to treba obaviti*, i ako je moguće, popratiti obiteljskom proslavom. Stvarnost sakramentalne prakse u Crkvi u Republici Hrvatskoj je dobro poznata.

U popravljanje takve prakse, a preko nje i odnosa prema sustavnom vjerskom odgoju u hrvatskim katoličkim obiteljima, potrebno je uključiti sve čimbenike sustavnoga vjerskog odgoja čovjeka: obitelj, službenike župne zajednice i vjeroučitelje u školama. U ovom članku službenike župne zajednice i vjeroučitelje ostavljamo po strani. Veću pozornost posvećujemo krsnim kumovima, koji su dio obitelji, i kao takvi zaduženi za kontinuirani vjerski rast svoga duhovnog djeteta — kumčeta.

Tema *Pastoralno–katehetski naglasci službe kumova kod sakramenta krsta*, izabrana za ovo promišljanje, vrlo je kompleksna. Nažalost, o njoj se pisalo malo i još uvijek se piše nedovoljno, tako da literatura na hrvatskom jeziku koja obrađuje ovu problematiku nije baš obilna. Štoviše, vrlo je oskudna. Ako se nešto i pisalo o službi kumova, onda je to bilo u kontekstu obradbe sakramenta krsta. Vjerujemo da se o ovoj važnoj temi više promišlja i govori, nego piše. Specifičnost ovoga priloga jest da je izrađen većinom na temelju sekundarne literature, pomoću koje je predstavljen govor o važnosti službe kumova kod sakramenta krštenja. Ova tema je goruća i trebala bi se više aktualizirati u svakodnevnom, ali i stručno–teološkom pisanom govoru Crkve, govoru njezinih teologa i službenika. Toj nakani neka bude i ovaj pastoralno–katehetski prilog.

1. Značenje i etimološko podrijetlo riječi *kum / kuma*

Kod krštenja djeteta službenik Crkve se obraća, osim roditeljima, i kumu/kumi (kumovima) ovim pitanjem: »Kume (kumo, kumovi), jeste li pripravnici pomagati roditelje ovoga djeteta u njihovoj zadaći?«¹ Oni spremno odgovaraju potvrdno. Zadaća koju preuzimaju na sebe jest pomaganje roditeljima u odgoju djeteta u vjeri »kako bi živjelo prema Božjim zapovijedima, ljubilo Gospodina i svoga bližnjega, kao što nas je Krist učio.«² Kum/kuma ne ispunjava svoju dužnost samo tim trenutkom potvrdnog prihvaćanja pomaganja roditeljima u zadaći trajnoga vjerskog odgoja i obrazovanja djeteta, nego postaje osoba koja uvijek treba biti prisutna u životu krštenika, u njegovu tjelesnom, duševnom, intelektualnom i duhovnom/vjerskom rastu. No stvarnost pokazuje da se ova služba prihvaća olako, bez dovoljnog razumijevanja njezine svrhe i biti. Da bismo ih što bolje otkrili, polazimo od značenja i etimološkog podrijetla riječi *kum/kuma*.

Jeronim Šetka u svojem djelu *Hrvatska kršćanska terminologija* još 1976. godine donosi da je *kum* svjedok, najprije kod krštenja, a onda i kod krizme, vjenčanja. Po njemu riječ *kum* dolazi od latinske riječi *compater* — tko je s nekim otac (*com-cum* — s, *pater* — otac). *Kum* dakle stupa u duhovno srodstvo s novokrštenikom i prima obvezu da će se za njega brinuti, odgajati ga ako njegovi roditelji to zanemare ili umru.³

Robert C. Gibbons u *Suvremenoj katoličkoj enciklopediji* kaže da *kum* ili *kuma* dolaze od latinskih riječi *patrinus*, *patrina*, *parentes*, što znači roditelji. Služba *kuma/kume* bila bi, uz službu »suroditelja«, i služba pomaganja u kršćanskoj inicijaciji.⁴

U svakodnevnom hrvatskom jeziku riječju *kum* imenujemo svjedoka krštenja, a onda i krizme i vjenčanja. Ona potječe od latinske riječi *compater* prema latinskom liku *commater*.⁵ Nije međutim jasno kako je od *compater* nastao *kum*. Tomislav Ladan misli da se možda izvorno upotrebljavao nekakav duži oblik koji se u brzom govoru skratio, kao primjerice gospodin/gospod, fratar/fra, iako postoji staroslavenski oblik latinske riječi *compater kúmotrú*, ili mletački oblik *compare*, što u Dalmaciji daje likove *kunpar/kumpar*. Hrvatski korijen riječi *kum*, kao što smo već naveli, potječe od latinskog oblika *compater*, odnosno *commater*.⁶

Na toj liniji je i Alemko Gluhak kada tumači da prvi dio tih riječi — *cum* znači *su*, dok latinski *mater* prevodimo kao *majka*, a latinski *pater* kao *otac*. Prema tome, latinske riječi *compater* i *commater* možemo prevesti kao *su–otac* i *su–majka*, jer

1 *Red krštenja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993, str. 40.

2 *Isto*.

3 Usp. Šetka, Jeronim, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Knjižnica »Marije«, Split, ²1976, str. 142–143.

4 Usp. Gibbons, Robert, C.: *Kum/kuma*, u: Glazier, Michael, Hellwig, Monika, K. (priredili), *Suvremena katolička enciklopedija*, Laus, Split, 1998, str. 512.

5 Usp. Ladan, Tomislav, *Riječi značenje uporaba podrijetlo*, ABC naklada, Zagreb, 2000, str. 261.

6 Usp. *Isto*.

je posrijedi duhovno srodstvo stečeno između kuma/kume i krštenika na krštenju.⁷ Naše riječi *kum* i *kuma* s vremenom su dobile i šire značenje od onoga prvotnog. Vrlo često se tako zovu roditelji i drugi članovi obitelji, a onda i prijatelji i prijateljice, znanci.⁸

Iz samog značenja i etimološkog porijekla riječi vidimo duboku vrijednost ove službe u Crkvi, i zato se ona ne smije svoditi na minimalizam i formalizam u vršenju. Kum/kuma kod sakramenta krsta preuzima kumstvo. Ono uključuje obvezu brinuti se s roditeljima i drugim ovlaštenim osobama za kršćanski odgoj djeteta, odnosno pomaže ga produbiti kako bi došlo do vlastitog osvjedočenja u vjeri.⁹ Zadaća je kuma/kume nastojanje da krštenik nakon krštenja »upozna i provodi kršćanski život«.¹⁰ Pravilnom i pravovremenom katehetskom poukom ovoj se službi može vratiti mjesto koje joj je pripadalo već od početaka Crkve.

2. Antropološka i teološka obilježja službe kumova kod sakramenta krsta

Kao uvod u točku može nam odlično poslužiti jedna starija molitva kumova: »Milosrdni Bože, hvala Ti na povjerenju, da mogu kumovati djetetu (ime djeteta) i umjesto njega zadati Tebi krsno obećanje. Uz njegove roditelje prema volji Tvoje Crkve preuzimam odgovornost, da ću se za svoje kumče brinuti, kako bi ostalo vjerno velikim obećanjima. Daj mi snage da ja budem pravi kršćanin i da svojim životom pokazujem ovom djetetu pravi put. Rasvijetli mi pamet da u pravom času kažem i pravu riječ, koja će mojem kumčetu pomoći. Neka Tvoja vjera, ufanje i ljubav, darovana na svetom krstu, meni i njemu svijetli do smrti. Amen.«¹¹ Ova molitva naglašava što bi kum trebao biti svome kumčetu s kojim se povezuje u sakramentu krsta. On preuzima odgovornost da dijete–kumče da ostane vjerno obećanjima koje je uz njegove roditelje izrekao u slavlju sakramenta. Svojim životom i vjerom putokaz mu je za rast u vjeri, te mu s pravom i prijateljskom riječi pomaže u njegovu cjelokupnom rastu. Tako mu je »suroditelj«, svjedok u vjeri i prijatelj.

2.1. Kum kao »suroditelj«

Da bismo objasnili ulogu kuma kao »suroditelja« kod sakramenta krštenja, polazimo od same uloge roditelja u životu djece. Roditelji svojoj djeci daruju život,

7 Usp. Gluhak, Alemko, *Hrvatski etimološki rječnik*, August Cesarec, Zagreb, 1993, str. 358.

8 Usp. Šetka, Jeronim, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Knjižnica »Marije«, Split, ²1976, str. 143.

9 Usp. Kasper, Walter (uredio), *Lexikon für Theologie und Kirche*, svezak 7, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 2006, stupac 1452.

10 Natuknica *kum* u: Rebić, Adalbert (glavni urednik), *Opći religijski leksikon A–Ž*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2002, str. 495.

11 Škreblin, Ivan, *Molitva kumova*, u: Kučan, Ljubo (uredio), *Sakrament krsta*, Rijeka, Biskupska kancelarija u Rijeci, Rijeka, 1959, str. 109.

a onda njihove živote hrane ljubavlju, brigom i odgojem. Kum im kod krštenja djeteta pred zajednicom Crkve pristaje pomagati u odgajanju djeteta u vjeri. Participira u toj važnoj roditeljskoj ulozi, jer se sakramentom krsta povezuje sa svojim kumčetom u duhovno srodstvo. Upravo ta veza je naglašena prefiksom »su«, kada kum postaje, možemo reći, »suroditelj«.

Za kršćanske roditelje odgojno je poslanje, kao i uloga, »ukorijenjeno u njihovu sudioništvu na stvaralačkom Božjem djelu, a svoj novi i osobiti izvor nalazi u sakramentu ženidbe«. ¹² Ovim sakramentom njihovo odgojno poslanje je »uzdignuto na dostojanstvo i poziv prave 'službe' Crkve u služenju izgradnji njezinih članova«. ¹³ *Opći direktorij za katehezu* također ističe ovu uzvišenu ulogu roditelja kada kaže da oni sakramentom ženidbe »primaju milost i odgovornost za kršćanski odgoj svoje djece kojoj svjedoče i ujedno prenose ljudske i vjerske vrijednosti.« ¹⁴ Kršćanski roditelji dakle nastoje u odgoj svoje djece unijeti kršćanske vrijednosti. Oni mogu pripadati bilo kojem tipu vjernika. U trećem poglavlju ovoga članka pod podnaslovom *Sakrament krsta u životu vjernika* donosimo njihovu tipologiju. Zastupljenost kršćanskih vrijednosti u cjelokupnom odgoju i obrazovanju njihove djece sukladna je njihovoj pripadnosti. Roditeljska uloga je vrlo značajna u stvaranju kršćanskog identiteta same djece. Zato kum, ako im roditelji ne svjedoče kršćanski identitet, treba nastojati buditi vjeru u roditelja, a onda i u svojem kumčetu. Ovo je velika i odgovorna zadaća. Iziskuje vjerski trud i nesebičnu angažiranost. Pozvan je podsjećati roditelje na dana obećanja prigodom krštenja njihove djece.

Kum na krštenju pristaje biti »suroditelj«, odnosno preuzima neke roditeljske dužnosti i obveze glede odgoja kumčeta koje mu je povjereno. Njegova je uloga posebno istaknuta u slučaju smrti roditelja. Tada on preuzima brigu za svoje kumče, osiguravajući mu osnovno za tjelesni, duhovni i intelektualni rast. Ako ne dođe do takve situacije, kumova je zadaća pomagati roditeljima u vršenju nekih njihovih zadaća. ¹⁵

2.2. Kum kao svjedok vjere

Ovu kvalitetu kuma mogli bismo na prvi pogled povezati s kumom odraslog krštenika. Hrvatski pastoralist Josip Baloban uspješnost katekumenata vidi velikim dijelom u službi kumova, jer kaže da je kum »prva osoba identificiranja za katekumena. U njoj katekumen prepoznaje dobre, izazovne i poticajne strane kršćanstva i Crkve. Isto tako vidi sve loše strane prakticiranja kršćanstva u osobnom

12 Ivan Pavao II, *Familiaris consortio. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ²1997, br. 38.

13 *Isto*.

14 Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000, br. 227.

15 Usp. Šetka, Jeronim, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Knjižnica »Marije«, Split, ²1976, str. 142–143.

i društvenom životu.«¹⁶ Kum bi stoga trebao biti »odsaj samog Evanđelja, po kojima katekumenima Isusovo Evanđelje postaje prepoznatljivo, dohvatljivo i konačno prihvatljivo.«¹⁷ Sve ovo što smo rekli za kuma odrasle osobe, vrijedi i za kuma djeteta. S vremenom i on dobiva na važnosti u njegovu vjerskom odgojno–obrazovnom procesu. Sudjelovanje kuma u kontinuiranoj vjerskoj formaciji kumčeta ostvaruje se i svjedočenjem vlastite vjere. Papa Pavao VI odlično je u Apostolskom nagovoru o evangelizaciji u suvremenom svijetu *Evangelii nuntiandi* primijetio da »suvremeni čovjek radije sluša svjedoke, negoli učitelje ili ako sluša učitelje, sluša ih zato što su svjedoci.«¹⁸ Kum je pozvan biti svjedokom vjere svome kumčetu. Svjedočanstvo vjere je povezano s iskustvom vjere. Zato je za krštenika plodonosno kada njegov kum ili kuma posjeduju iskustvo vjere, kada se vjera i život podudaraju. Tu vjeru može onda i svjedočiti.

2.3. Kum kao prijatelj

Jedno od najljepših iskustava u čovjekovu životu jest prijateljstvo. O prijateljstvu čitamo uzvišene misli u Svetome pismu: »Pravom prijatelju nema cijene«¹⁹ jer »ljubi u svako vrijeme«²⁰ i čini život ugodnim.²¹ U prijateljstvu se stječu najdublja i najautentičnija iskustva.

Upravo značajno obilježje kuma kod sakramenta krštenja jest da je on prijatelj svome kumčetu. On je osoba koja treba biti zauvijek prisutna u njegovu životu. Uz kuma koji je prijatelj lakše se dozrijeva i raste te se uspješnije svladavaju životne teškoće. Prijateljstvo je dar. Uzajamno je i dragovoljno. Mnogi psiholozi tvrde da je »neophodno za izgradnju svakog pojedinca, jer postati prijatelj, znači postati čovjek.«²² Kum kojeg resi osobina dobrog prijatelja zna slušati svoje kumče, prihvaća ga unatoč situacijama koje ga znaju zadesiti, poštuje ga, spreman je žrtvovati se za njega, vrijedan je povjerenja.²³ Takav kum potvrđuje latinsku poslovicu koja kaže da je prijatelj najbolja imovina života.²⁴

Karakteristike kuma kao »suroditelja«, svjedoka u vjeri i prijatelja, razvijat ćemo postupno kroz članak.

16 Baloban, Josip, *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995, str. 70.

17 *Isto*.

18 Pavao VI: *Evangelii nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000, br. 41.

19 Sir 6, 15. Donosimo cijeli citat iz Knjige Sirahove o prijatelju: »Vjeran prijatelj pouzdana je zaštita; i tko ga je stekao, našao je blago. Pravom prijatelju nema cijene, niti se može izmjeriti njegova vrijednost. Pravi je prijatelj balzam života, nalazi ga onaj tko se Gospoda boji. Tko se Gospoda boji, nalazi prave prijatelje, jer kakav čovjek, takav mu i prijatelj.« Sir 6, 14–17.

20 Izr 17, 17.

21 Usp. Ps 133.

22 Grün, Anselm, *Želim ti prijatelja*, Teovizija, Zagreb, 2006, str. 43.

23 Osobine kuma izvedene su prema osobinama prijatelja. Usp. Pranjić, Marko, Stojić, Anto, *Zov slobode. Vjeronaučni udžbenik za drugo godišće srednjih škola*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1995, str. 111.

24 Usp. Marević, Jozo, *Riznica latinskog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 1997, str. 31.

3. Sakrament krsta u životu vjernika

U Republici Hrvatskoj je 1999. godine provedeno vrijedno socio–religijsko istraživanje pod naslovom *Europsko istraživanje vrednota*.²⁵ Na osnovi indikatora samoprocjene religioznosti, koji je primijenjen u spomenutom istraživanju, vidi se da je većina građana Republike Hrvatske, uključujući i dobar dio uvjerenih ateista, uvjerenja da određene događaje u životu treba popratiti vjerskim obredima. U kontekstu teme koju obrađujemo u ovom članku donosimo podatke o potrebi vjerskog obreda prilikom rođenja, dakle krštenja, i samoprocjenu religioznosti ispitanika.²⁶

religioznost				
potreba vjerskih obreda prilikom rođenja	religiozna osoba	nereligiozna osoba	uvjereni ateist	ne zna
		90,5%	74,8%	39,5%

Građanin Republike Hrvatske je još uvijek obredno orijentiran. Pitanje koje se nameće jest koliko pojedine obrede prilikom određenih trenutaka u vlastitu životu prima vjernički, bez obzira na religioznu opredijeljenost?

Popis stanovništva Republike Hrvatske iz 2001. godine donosi da se 87, 83% građana izjasnilo katolicima.²⁷ No biti katolik ne znači biti i uvjereni i praktični vjernik. Tri vrijedna socio–religijska istraživanja provedena u Republici Hrvatskoj: *Vjera i moral u Hrvatskoj*,²⁸ spomenuti *European Values Study*, *Europsko istraživanje vrednota*²⁹ i *Aufbruch*³⁰ govore o različitim kategorijama vjernika u našoj

25 Projekt »Europsko istraživanje vrednota« provodio je interdisciplinarni Hrvatski istraživački tim stručnjaka s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, s Instituta za primijenjena društvena istraživanja »Ivo Pilar« i iz Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb. Po svojoj osnovnoj koncepciji Europsko istraživanje vrednota 1999. fokusira se na temeljne vrednote u važnim sferama čovjekova osobnog i društvenog života. Tako su se istraživali religija i moral, društvo i politika, brak i obiteljski život, uloga spolova, rad i slobodno vrijeme, seksualnost i edukacija. Prema: Baloban, Josip, *Europsko istraživanje vrednota*. Podatci za Republiku Hrvatsku. Djelomično izvješće. Opći uvod, u: *Bogoslovska smotra* 70(2000), br. 2, str. 181, 176.

26 Usp. Baloban, Josip, Črpić, Gordan, *Određeni aspekti crkvenosti*, u: *Bogoslovska smotra* 70(2000), br. 2, str. 279.

27 Usp. Lipovšćak, Mirjana: (priredila), *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 31. ožujka 2001. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, materinskom jeziku i vjeri*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1166, Zagreb, 2003, str. 27.

28 Djelomično izvješće ovog istraživanja možemo naći u: *Bogoslovska smotra* 68(1998), br. 4.

29 Djelomično izvješće ovog istraživanja je objavljeno u: *Bogoslovska smotra* 70(2000), br. 2.

30 Djelomični podaci ovog istraživanja su objavljeni u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 128 (2000), br. 12; a cjeloviti u: Aračić, Pero (uredio), »Jeremija, što vidiš?« (Jr 24, 3). *Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu*, Biblioteka Diacovensia, Studije 3, Đakovo, 2001.

zemlji. To su praktični, tradicionalni, nominalni³¹ i izborni vjernici³². Drugim riječima, u hrvatskoj Crkvi i u hrvatskom društvu postoje redoviti praktikanti, povremeni praktikanti, prigodni praktikanti i nepraktikanti.³³ U sliku vjernika Republike Hrvatske i Crkve u njoj možemo indirektno unijeti i odnos prema sakramentu krsta i kako se on konkretno živi u životu vjernika.³⁴ Gledajući njihovu tipologiju, kum bi svakako trebao biti praktični vjernik, kako bi iz svoje življene vjere mogao svjedočiti kršćanski život i vrednote svome kumčetu.

»Sakramentima kršćanske inicijacije, tj. krštenjem, potvrdom i euharistijom, postavljaju se temelji cjelokupnoga kršćanskog života.«³⁵ Sakrament krsta se prima prvi po redu u odnosu na ostalih šest sakramenata i često se uspoređuje s vratima kojima se omogućuje pristup svakom drugom sakramentu. Naime nakon što su krštenjem vjernici rođeni za novi život, utvrđeni su u njemu po sakramentu potvrde i primaju u euharistiji kruh vječnog života.³⁶

Sam naziv *krštenje* prijevod je grčke riječi *baptizein* i latinskog izraza *baptismus*, što znači »uroniti« tj. »uranjati«. Uranjanje u vodu središnji je obred krštenja koji označuje ukop krštenika u smrt Krista, odakle ustaje, po uskrsnuću s Njime, kao novo stvorenje.³⁷ U Svetom pismu Isus tvrdi kako je krštenje nužno za spasenje čovjeka. Stoga je zapovjedio učenicima da naviještaju Evandjelje i da krste sve narode.³⁸ »Krštenje je nužno za spasenje onih kojima je Evandjelje naviješteno te koji su imali mogućnost da zatraže sakrament. Crkva ne pozna drugog sredstva osim krštenja da zajamči ulazak u vječno blaženstvo i zbog toga pazi da ne zanemari poslanje što ga je primila od Gospodina, a to je da 'iz vode i Duha nanovo rađa' sve koji mogu biti kršteni.«³⁹

Kum pomaže svojem kumčetu da ne zaboravi krštenje i obveze koje iz njega proizlaze. »U sakramentu krsta krštenik se vezuje uz Krista.«⁴⁰ Sakrament krsta »predstavlja temeljno sakramentalno posvećenje čovjeka koji vjerom prijanja uz Krista.«⁴¹ Zato tijekom djetetova tjelesnog, intelektualnog i vjerskog razvoja kum

31 Usp. Črpić, Gordan, Kušar, Stjepan, Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra* 68(1998), br. 4, str. 555–556.

32 Usp. Aračić, Pero, Črpić, Gordan, Nikodem, Krunoslav, *Postkomunistički horizonti. Obris sustava vrijednosti i religijskih orijentacija u deset postkomunističkih zemalja*, Biblioteka Diacovensia, Studije 6, Đakovo, 2003, str. 179.

33 Usp. Baloban, Josip, Črpić, Gordan, Određeni aspekti crkvenosti, u: *Bogoslovska smotra* 70(2000), br. 2, str. 265.

34 Napominjemo da su kategorije vjernika dobivene prema učestalosti pohađanja nedjeljne euharistije samih katolika.

35 *Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 1994, br. 1212.

36 Usp. *Isto*, br. 1213, 1212.

37 Usp. *Isto*, br. 1214.

38 Mt 28, 19: »Zato idite i učinite sve narode učenicima mojim! Krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga!«

39 *Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 1994, br. 1257.

40 Grün, Anselm, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 9.

41 Gelineau, Joseph, *Pastoralna teologija liturgijskih slavlja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1973, str. 335.

pomaže roditeljima oblikovati život kumčeta zajedno s Kristom,⁴² kako bi što bolje moglo živjeti plodove krsne milosti koje dobiva sakramentom krštenja. Odraslog krštenika kum potiče da vjeru kojom je pristupio sakramentu krsta razvija i djelatno provodi u svim dimenzijama općeljudskoga i vjerničkog života.

3.1. Plodovi krsne milosti prema Katekizmu Katoličke crkve

Katekizam Katoličke crkve nabraja plodove krsne milosti. Njih ćemo ukratko promišljati u kontekstu naše teme, povezujući ih sa službom kumova kod sakramenta krsta. Sakrament krštenja je sakrament vjere. Svim je krštenicima, bili oni djeca ili odrasli, potreban rast u vjeri. Odrasle krštenike, kako kaže *Katekizam Katoličke crkve* »dovodi tek do predvorja novoga života«. ⁴³ Da se u novokršteniku razvije krsna milost, potrebna je pomoć roditelja i kumova koji trebaju biti »postojani vjernici, sposobni i spremni pomoći novokršteniku, djetetu ili odraslome, na putu kršćanskog života«. ⁴⁴ S krštenjem počinje novi život. Učinci krsne milosti kojima on započinje, kako nabraja *Katekizam Katoličke crkve*, jesu: oprostjenje grijeha, novo stvorenje, posvetna milost, dar Duha Svetoga, pritelovljenje Crkvi koja je otajstveno Tijelo Kristovo i neizbrisivi duhovni biljeg. ⁴⁵

Ukratko ćemo objasniti što svaki pojedini učinak krsne milosti donosi u životu novokrštenika. Kum ili kuma, kao njegovi pratioci kroz rast u vjeri, sami trebaju optimalno živjeti učinke krsne milosti dobivene na svome krštenju, kako bi mogli svjedočiti svome kumčetu život po krsnoj milosti i poticati ga na nj.

»Krštenjem se opraštaju svi grijesi, tj. istočni grijeh i svi osobni grijesi kao i sve kazne za grijeh«. ⁴⁶ Ovo je osobito važno za kumove odraslih novokrštenika koji s krštenikom ulaze u novu fazu života nakon krštenja. Kroz krštenje, kroz taj prvi i temeljni sakrament, događa se potpuno oprostjenje grijeha, bez obzira na krštenikovu prijašnju biografiju. Uz svećenike, voditelje katekumenata, i kumovi su dužni posvjesticivati ovaj plod krsne milosti svome kumčetu.

Krštenje ne samo da čisti od svih grijeha, nego novokrštenika čini novim stvorom, ⁴⁷ a to znači posinjenim sinom Božjim ⁴⁸ koji postaje zajedničarom božanske naravi, ⁴⁹ Kristovim udom, ⁵⁰ s njime subaštinikom ⁵¹ i hramom Duha Svetoga. ⁵²

42 Usp. Grün, Anselm, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 9.

43 *Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 1994, br. 1254.

44 *Isto*, br. 1255.

45 Usp. *Isto*, br. 1263–1274.

46 *Isto*, br. 1263.

47 2 Kor 5, 17: »Dakle, ako je tko u Kristu, on je novi stvor; staro je nestalo, novo je, evo, nastalo.«

48 Gal 4, 5–7: »... da otkupi podložnike Zakona, da primimo posinjenje. A da ste zbilja sinovi, dokaz je što Bog u vaša srca poslao Duha svoga Sina koji viče: Abba — Oče! Stoga više nisi rob, nego sin. A ako si sin, i baštinik si po Bogu.«

49 2 Pt 1, 4: »Tim nas je obdario skupocjenim i najvećim obećanim dobrima, da po njima, umaknuvši pokvarenosti koja je zbog opake požude u svijetu, postanete dionici božanske naravi.«

50 1 Kor 6, 15: »Ne znate li da su vaša tjelesa Kristovi udovi?« 1 Kor 12, 27: »Vi ste tijelo Kristovo, a pojedinci udovi.«

»Presveto Trojstvo daruje kršteniku: *posvećujuću milost, milost opravdanja*, koja ga:

- po *bogoslovnim krepostima* osposobljuje da vjeruje u Boga, da se nada u njega i da ga ljubi;
- po *darovima Duha Svetoga* daje mu da može živjeti i djelovati pod utjecajem Duha Svetoga;
- po *moralnim krepostima* omogućuje mu da raste u dobru.«⁵³

Krštenje pritelovljuje krštenika Crkvi. On postaje članom Isusove zajednice, vidljive stvarnosti u prostoru i vremenu. Kao njezin član svakoga dana ima mogućnost rasta u svojoj crkvenosti. Ovdje opet razlikujemo dijete–krštenika od odrasle osobe–krštenika. Dijete će svoju crkvenost živjeti usporedo sa svojim tjelesnim, intelektualnim i vjerničkim rastom, potpomognuto roditeljima i kumovima, primjerom njihova vjerskoga i crkvenoga života. Odrasli krštenik će, odmah nakon krštenja, moći aktivnije ispunjavati uloge koje Crkva očekuje od njega. Ne treba posebno isticati da je u ispunjavanju tih uloga potrebna i vidljiva pomoć krsnog kuma/kume. Prema religijsko–crkvenoj sociologiji, pod crkvenošću se misli na ispunjenje uloga koje Crkva očekuje od svojih članova. Te uloge su:

- »prihvatanje vjerskih istina;
- sudjelovanje u kulturnom životu Crkve;
- održavanje vjerskih normi;
- biti kršćaninom u društvu;
- poštivati crkvenu organizaciju.«⁵⁴

Po krštenju je krštenik pritelovljen Kristu i njemu suobličen. »Krštenje obilježuje kršćanina neizbrisivim duhovnim biljegom (character) pripadnosti Kristu. Taj se pečat ne da izbrisati nikakvim grijehom, pa ni onda kada grijeh priječi da krštenje donese plodove spasenja. Podijeljeno jednom zauvijek, krštenje se ne može ponoviti.«⁵⁵

Krštenje je nezasluženi milosni dar Boga čovjeku. Ono oslobađa od puta koji ne donosi ništa i daje udjela u božanskoj naravi.⁵⁶ Poznati duhovni mislilac i teolog današnjice Anselm Grün ističe da bi zadaća Crkve danas bila slaviti krštenje tako »da ljudi po njemu naslute tajnu svoga života, da po krštenju iskuse tko su zapravo«.⁵⁷ Nažalost, mnogi se danas ni ne sjete svoga krštenja i što ono znači u životu jednog katolika. Kada bi čovjek bio više svjestan učinaka krsne milosti i trudio se

51 Rim 8, 17: »Ako smo djeca, onda smo i baštinici: baštinici Božji, a subaštinici Kristovi — ako zbilja (kao što jest) trpimo s njim — da s njim budemo i proslavljeni.«

52 1 Kor 6, 19: »Ili zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga, koji stanuje u vama i koji vam je dan od Boga?«

53 *Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 1994, br. 1266.

54 Zulehner, Paul, Michael, *Religion ohne Kirche? Das religiöse Verhalten von Industriearbeitern*, Wien–Freiburg–Basel, 1969, str. 14.

55 *Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 1994, br. 1272.

56 Usp. Grün, Anselm, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 7.

57 *Isto*.

više živjeti po njima, mnoge bi se situacije života drugačije rješavale, počevši od obiteljskih, preko društvenih i crkvenih.

4. Uredbe uređenja službe kumova kod sakramenta krsta

U ovoj točki progovaramo o odredbama uređenja službe kumova kod sakramenta krsta. Počinjemo s dokumentima Drugoga vatikanskog koncila te obrednicama *Red krštenja* i *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*, koji su obnovljeni upravo poticajima i smjernicama Drugoga vatikanskog koncila. Govor u ovoj točki završavamo *Zakonikom kanonskoga prava*.

4.1. Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila o službi kumova kod sakramenta krsta

Odmah na početku treba istaknuti da samo dva dokumenta Drugoga vatikanskog koncila govore o službi kumova kod sakramenta krštenja. Zapravo, više su to kratke smjernice za obnovu ove službe, nego zaokruženi saborski govor o njima.

Prvi dokument Drugoga vatikanskog koncila koji donosi govor o službi kumova kod ovog sakramenta jest Konstitucija o svetoj liturgiji *Sacrosanctum concilium*. U broju 67 ova Konstitucija donosi: »Neka se preradi obred krštenja djece i prilagodi pravom stanju djetinjstva; neka se u tom obredu jasnije istaknu uloge i dužnosti roditelja i kumova.«⁵⁸ To je sve što je rečeno u Konstituciji i broju 67 o službi kumova. Poticaj za obnovu obreda krštenja djece i u tom obredu jače isticanje uloga i dužnosti roditelja i kumova bit će ostvareni u novom, obnovljenom *Redu krštenja*.

Drugi dokument Drugoga vatikanskog koncila koji govori o službi kumova jest Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve *Ad gentes*. O službi kumova se govori u kontekstu katekumenata i kršćanske inicijacije. Za kršćansku inicijaciju katekumena neće se brinuti samo katehisti i svećenici, »nego čitava zajednica vjernika, osobito kumovi, tako da katekumeni već od samoga početka osjećaju da pripadaju Božjem narodu. A jer je život Crkve apostolski, neka katekumeni uče također svjedočanstvom života i ispovijedanjem vjere zauzeto surađivati u propovijedanju evanđelja i izgradnji Crkve.«⁵⁹

4.2. Obnovljeni obrednici *Red krštenja* i *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*

Rimski obrednik *Red krštenja*, obnovljen prema smjernicama Drugoga vatikanskog koncila, u svojim Općim napomenama donosi dužnosti i službe u krsnom obredu. Kada je riječ o službi kuma kod krštenja djeteta, Obrednik ističe da je dobro da kod slavlja tog sakramenta bude prisutan kum »koji će predstavljati i samu krštenikovu obitelj, koja se duhovno povećava, i ulogu majke Crkve. On će

58 *Sacrosanctum concilium*. Konstitucija o svetoj liturgiji, u: Drugi vatikanski koncil, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 51998, br. 67.

59 *Ad gentes*. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, u: *Isto*, br. 14.

prema prilikama pomagati roditeljima da dijete jednom počne ispovijedati vjeru i po njoj živjeti«. ⁶⁰ Također se govori i o kumu odrasle osobe. Naglašeno je kako prema drevnom običaju Crkve »odrasla osoba ne može na krštenje bez kuma, koji se odabire iz kršćanske zajednice i koji je kršteniku već pomogao bar u posljednjoj pripravi na primanje sakramenta, te će mu i poslije krštenja nastojati pomoći da ustraje u vjeri i kršćanskom životu«. ⁶¹ Bilo bi dobro da kum prati odraslog pripravnika za krštenje kroz vrijeme katekumenata, no svakako je pozvan u posljednjim obredima i u samom obredu krštenja posvjedočiti za njegovu vjeru. ⁶² O službi kuma odraslog krštenika bit će više riječi u kontekstu Rimskog obrednika *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*.

Kum kod krštenja djeteta zajedno s roditeljima ispovijeda vjeru Crkve u kojoj se dijete krsti ⁶³ i preuzima na sebe odgovornost pomaganja odgoja u vjeri.

Kvalitete koje bi kum trebao imati su: zrelost za vršenje službe kuma, primljeni sakramenti kršćanske inicijacije, pripadnost Katoličkoj crkvi bez pravne spriječenosti za obavljanje te službe. ⁶⁴

Prethodne napomene *Reda krštenja* u broju 5 ističu kako je »po samom redu stvari, služba i dužnost roditelja kod krštenja djece preča od dužnosti kumova«. ⁶⁵ Time Obrednik želi istaknuti i dužnost samih roditelja u odgajanju djeteta u vjeri, jer službenik Crkve prilikom njegova krštenja i predaje krsne svijeće kaže da se brizi roditelja i kumova povjerava podržavanje Kristova svjetla u životu krštenika. ⁶⁶ Roditelji su svome djetetu ipak prvi odgajatelji u vjeri, te je ono u obitelji okruženo određenom religioznom atmosferom. ⁶⁷

Drugi vatikanski koncil je odredio da se preuredi *Red krštenja odraslih* tako da se obnovi katekumenat odraslih i raspodijeli na više stupnjeva. U skladu s tim odredbama priređen je novi *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*. On je namijenjen odraslima »koji slušaju poruku o otajstvu Krista, a Duh Sveti im otvori srce, te svjesno i slobodno traže živoga Boga i stupe na put vjere i obraćenja«. ⁶⁸ Obnovljeni *Red pristupa odraslih u kršćanstvo* pomaže odraslima u pripravi kako bi mogli u prikladno vrijeme plodonosno primiti sakramente. Ovdje sada nećemo govoriti o samom *Redu*, nego o onome što je u njemu izrečeno o službi kumova.

U Dužnostima i službama Prethodnih napomena *Reda pristupa odraslih u kršćanstvo* govori se o jamcu i kumu. Onoga koji želi biti primljen među oglašeničke prati jamac, muškarac ili žena. Jamac poznaje pripravnika, pomaže mu kod priprave za sakramente, svjedoči o njegovu ponašanju, vjeri i spremnosti. Obično ja-

60 *Red krštenja. Opće napomene*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993, br. 8.

61 *Isto*.

62 *Usp. Isto*, br. 9.

63 *Usp. Isto*.

64 *Usp. Isto*, br. 10.

65 *Red krštenja. Prethodne napomene*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993, br. 5.

66 *Red krštenja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993, str. 48.

67 *Usp. Mette, Norbert, Religionspädagogik*, Patmos, Düsseldorf, 1994, str. 198.

68 *Red pristupa odraslih u kršćanstvo. Prethodne napomene*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1974, br. 1.

mac, kada dođe za to vrijeme, biva kumom krštenika na krštenju. No može se dogoditi da jamac ne bude kumom, pa ga onda u toj službi zamjenjuje netko drugi.⁶⁹

Obrednik *Red pristupa odraslih u kršćanstvo* jako dobro opisuje službu kumova, tako da je donosimo doslovno. Ovaj opis može odlično poslužiti u bilo kojem obliku katehetske pouke kojoj je namjera približiti službu i njezinu važnost unutar života krštenika, kuma i same Crkve. »Kum koga oglašenik izabire zbog primjera, zbog njegovih osobina i prijateljstva, a koga opunomoćuje mjesna kršćanska zajednica te svećenik odobrava, prati pripravnika na dan izbora u slavljenju sakramenata i u vrijeme mistagogije. Dužnost mu je da oglašeniku pokaže ostvarenje evanđelja u vlastitom i društvenom životu, da mu pomogne u sumnjama i tjeskobama, da mu daje svjedočanstvo te da bdije nad rastom njegova krsnog života. Kum određen prije 'izbora' svoju dužnost javno vrši od dana 'izbora' kada pred zajednicom svjedoči za oglašenika. Njegova služba ima svoje značenje i dalje kada novokrštenika koji primi sakramente pomaže da ostane vjeran krsnim obećanjima.«⁷⁰

4.3. Služba kumova kod sakramenta krsta prema Zakoniku kanonskoga prava

Poticajem Drugoga vatikanskog koncila, u obredniku *Red krštenja* roditelji su dobili zasluženo prvenstvo u krštenju svoje djece, što ne znači da su kumovi i njihova služba suvišni i nepotrebni. *Zakonik kanonskoga prava* u svojim kanonima 872–875. govori o kumovima. Kanon 872. odmah naglašava koja je zadaća kuma. »Neka se kršteniku, ako je moguće, dade kum, čija je zadaća pomagati odraslom kršteniku u pristupu u kršćanstvo, a krštenika dijete zajedno s roditeljima predstaviti za krštenje i isto tako nastojati da krštenik provodi kršćanski život u skladu sa sakramentom krsta i vjerno izvršava obveze povezane s krštenjem.«⁷¹ *Zakonik kanonskoga prava* omogućuje da krštenik nema kuma, no mora biti prisutan barem jedan svjedok »pomoću kojega se može dokazati da je krštenje obavljeno.«⁷² Crkveni je zakon zadovoljen ako krštenik ima jednog kuma ili kumu, ali običaji u mnogim zemljama iziskuju dvoje. Zato *Zakonik kanonskoga prava* to dopušta, ali pod uvjetom da su kumovi muškarac i žena.⁷³

Da bi netko mogao vršiti službu kuma, potrebno je prema kanonu 874. ispuniti sljedeće uvjete:

- »da ga odredi sam krštenik ili njegovi roditelji ili onaj tko ih zamjenjuje ili, ako ih nema, župnik ili krstitelj i da je prikladan te da ima nakanu vršiti tu službu;
- da je navršio šesnaestu godinu života, osim ako dijecezanski biskup odredi drugu dob ili ako župnik ili krstitelj smatraju da zbog opravdanog razloga treba da se dopusti iznimka;

69 Usp. *Isto*, br. 42.

70 *Isto*, br. 43.

71 *Zakonik kanonskoga prava. S izvorima*, Glas Koncila, Zagreb, 1996, kanon 872.

72 *Isto*, kanon 875.

73 Usp. *Isto*, kanon 873.

- da je katolik, potvrđen i već pričešćen i da provodi život u skladu s vjerom i preuzetom službom;
- da nije udaren nikakvom zakonito izrečenom ili proglašenom kanonskom kaznom;
- da nije otac ili majka krštenika.«⁷⁴

5. Problemi vezani uz nedovoljno optimalno ostvarivanje službe kumova kod sakramenta krsta

Nakon govora o službi kumova kod sakramenta krsta u dokumentima Drugoga vatikanskog koncila, u obnovljenim obrednicima *Red krštenja* i *Red pristupa odraslih u kršćanstvo* te u *Zakoniku kanonskoga prava*, progovaramo o problemima koji su vezani uz nedovoljno optimalno ostvarivanje te službe za vrijeme i nakon slavlja sakramenta. Donosimo i rezultate ankete provedene među učenicima i učenicama Elektrostrojarske škole i Glazbene škole u Varaždinu, vezane uz temu koju obrađujemo u članku.

Svjesni smo da živimo u suvremenom, pluralističkom, materijalističkom i multimedijalnom društvu, čija se hijerarhija vrijednosti razlikuje od one koju promovira Katolička crkva, zbog čega ona više ne uživa veliki ugled koji je svojedobno imala. U takvoj situaciji sve više dolazi do izražaja kriza kršćanske svijesti, koja se odražava na praktično življenje kršćanske vjere, svjedočenje i naviještanje vjere u svijetu. »Nijekanje Boga ili religije i potpuna indiferentnost prema njima nisu više ništa neobično niti stvar pojedinca; te se takav stav danas rado prikazuje kao zahtjev znanstvenog napretka ili nekog novog humanizma.«⁷⁵ Franz Xaver Kaufmann govori o četiri stupnja indiferentnosti koji su prisutni u Zapadnoj Europi, a možemo reći da ih u određenoj mjeri nalazimo i u hrvatskome društvu. Ti stupnjevi indiferentnosti su:

- indiferentnost prema Crkvi ili prema konfesiji — posljedice su ravnodušnost prema crkvenim shvaćanjima svijeta, etičkim normama i spasenjskim ponudama;
- indiferentnost prema kršćanskim sadržajima smisla — kršćanski sadržaji gube svoje značenje i zaboravljaju se u društvu;
- indiferentnost prema kolektivnim hijerarhijama vrijednosti — subjektivitet savjesti postaje apsolutnom normom;
- indiferentnost prema svakoj obvezatnosti.⁷⁶

⁷⁴ *Isto*, kanon 874.

⁷⁵ *Gaudium et spes*. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, u: Drugi vatikanski koncil, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 51998, br. 7.

⁷⁶ Usp. Kaufmann, Franz; Xaver, *Religion und Modernität. Sozialwissenschaftliche Perspektiven*, Tübingen, 1989, str. 157–160. Također usp. Baloban, Josip, *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992, str. 26–72; ovdje posebno str. 57–72.

Proporcionalno tendenciji opadanja kršćanske svijesti, na vrijednosti gube i pojedini obredi i službe unutar Katoličke crkve. Ova stvarnost nije zaobišla ni službu kumova u obredima krštenja (i potvrde). Ona je danas vrlo često shvaćena kao čista protokolarna formalnost koju nalažu folklor i običaji, čime se u velikoj mjeri obezvrjeđuje. Služba kumova postoji od davnina i ima svoje mjesto u životu Crkve. Upravo pravilnim vjerskim odgojem u obitelji, pa onda i u školi i župnoj zajednici, trebao bi se mijenjati odnos prema njoj i njezinom shvaćanju kod samih vjernika.

Površni odnos prema službi kumova rezultirao je različitim problemima u praksi kao nedovoljno optimalno ostvarenje te službe. Nabrojat ćemo samo neke koji su vidljivi:

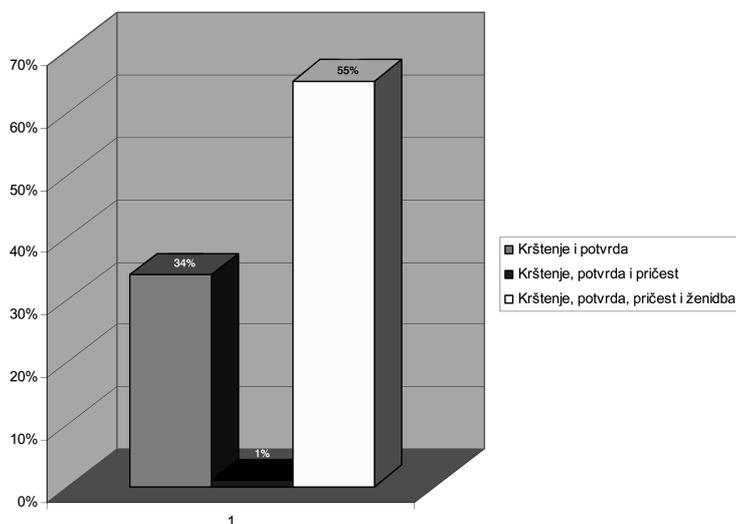
- neprimjereni i neodgovarajući kriteriji odabira kuma ili kume;
- nesudjelovanje kumova u duhovno–vjerničkoj pripremi i formaciji odraslog kandidata za krštenje;
- potpuno ili djelomično izostavljanje pouke kumovima o njihovim dužnostima;
- neaktivno sudjelovanje krštenika i kumova u obredu krštenja, njihova duhovna nepovezanost;
- nesudjelovanje kumova u duhovno–vjerničkom i općeljudskom razvoju i odgoju njihova krštenika.

Da ne ostane sve samo na teorijskom promišljanju, donosimo rezultate provedene ankete među učenicima i učenicama Elektrostrojarske škole i Glazbene škole u Varaždinu.

5.1. Anketa provedena među učenicima Elektrostrojarske i Glazbene škole u Varaždinu

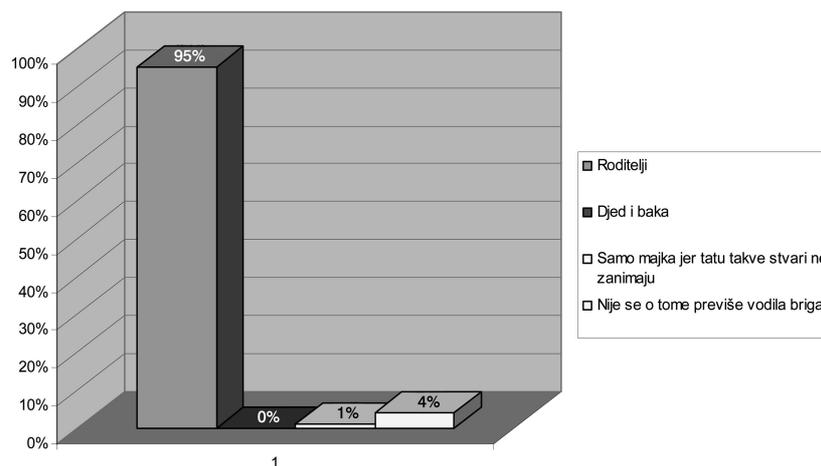
Anketa je provedena na uzorku od dvije stotine ispitanika (dvije stotine učenika i učenica) u dvije srednje škole: Elektrostrojarskoj i Glazbenoj školi u Varaždinu. Kod provođenja ankete vodilo se računa o jednakoj spolnoj zastupljenosti, o tome otkuda ispitanici dolaze: iz urbane ili seoske sredine. Anketu su ispunjavali učenici i učenice četverogodišnjih i trogodišnjih škola, kao i učenici i učenice umjetničkog usmjerenja. Prilikom provođenja ankete pazilo se da bude zastupljen jednaki broj učenika i učenica svakog godišta (prvi, drugi, treći i četvrti razred). Anketa se sastojala od šest pitanja i njome se željelo ustvrditi koliko su u ispitanih srednjoškolaca razvijeni ispravno znanje i svijest o važnosti kumova kod sakramenta krštenja.

1. U životu Crkve služba kumova pojavljuje se kod sljedećih sakramenata:
 - a) krštenje i potvrda
 - b) krštenje, potvrda i prva pričest
 - c) krštenje, potvrda, prva pričest i ženidba

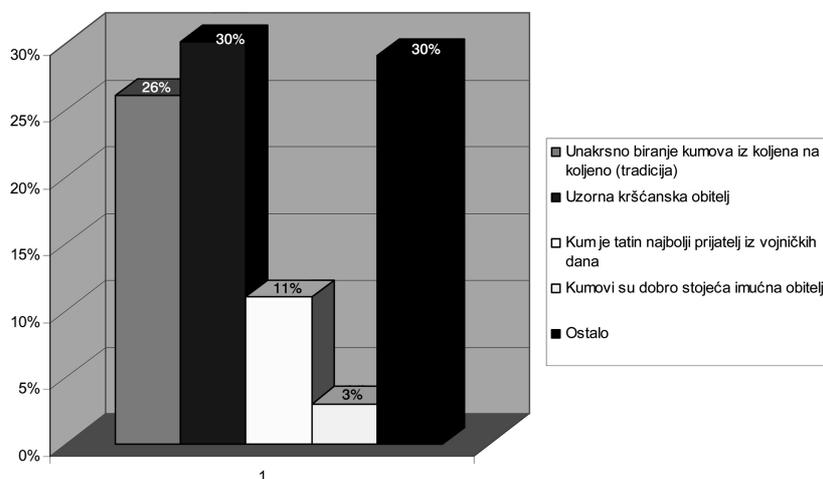
Prvo anketno pitanje odnosilo se na učeničko poznavanje materije o službi kumova općenito. Ponudena su bila tri odgovora, što se može iščitati iz grafikona. Ispravno je odgovorilo 68 ispitanika, što u postotku iznosi 34%. Taj nas postotak nije iznenadio. Iz treće kolone u grafikonu može se vidjeti da je u ispitanika prisutno paušalno znanje i iskustvo o službi kumova. Naime u treći ponudeni odgovor je umetnuta potreba kumova kod sakramenta prve pričesti, što je pogrešno, dok je kod sakramenta ženidbe riječ o svjedocima koji svjedoče pred kršćanskom zajednicom da je čin izvršen valjano i plodonosno, a ne o kumovima.

2. Kod izbora Tvojih krsnih kumova, odluku o kumovima donosili su:
- roditelji
 - djed i baka
 - samo majka, jer tatu takve stvari ne zanimaju
 - nije se o tome previše vodila briga

Drugo anketno pitanje odnosilo se na izbor kumova ispitanika. Tu je situacija vrlo jasna. Iz grafikona je vidljivo da je 190 ispitanika (95%) odgovorilo kako su u izboru sudjelovali roditelji. No ipak valja uočiti činjenicu da je 8 ispitanika (4%) navelo kako se o izboru kumova nije vodila neka posebna briga. U ovom pitanju još ne govorimo o kvalitetama kumova, već samo o izboru.

3. Temelj na osnovu kojeg su izabrani vaši kumovi:
- unakrsno biranje kumova iz koljena na koljeno (tradicija)
 - uzorna kršćanska obitelj
 - kum je tatin najbolji prijatelj iz vojničkih dana
 - kumovi su dobrostojeća imućna obitelj
 - _____

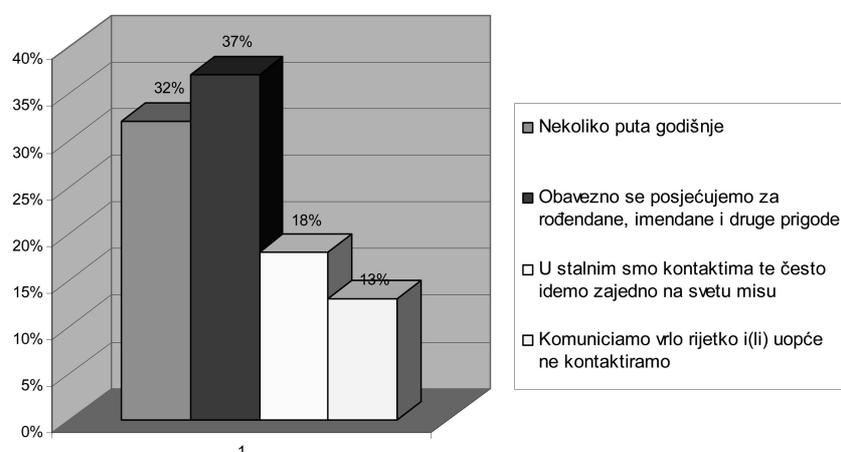
Ovo anketno pitanje zahtijeva pomniju analizu. Ispitanike se pitalo na osnovu kojih temelja su birani njihovi kumovi. Rezultati su vrlo šaroliki. Svakako veseli činjenica da je uzorna kršćanska obitelj kod trećine ispitanika temelj za izabiranje kumova. Donekle se može razumjeti podatak kako se oni biraju iz tradicijskih razloga, takozvanim unakrsnim biranjem. Iz njega se može iščitati stav, prisutan kod određenog broja katolika u Republici Hrvatskoj, da se ipak koliko toliko o izboru i načinu izbora kuma vodi briga, ali to svakako nužno ne znači da su odabrani kumovi s potrebnim kršćanskim kvalitetama. Kod definiranja ovoga anketnog pitanja ponuđeni su još i ovi odgovori: kum je tatin najbolji prijatelj iz vojničkih dana; kumovi su dobrostojeća imućna obitelj. Učenicima je ponuđena i mogućnost slobodnog odgovora. Kada zbrojimo potonja tri odgovora, 44% ispitanika je odgovorilo da je temelj za izbor njihovih kumova banalne, nevažne, pa čak i bizarne naravi. U odgovorima pod »ostalo« mogli su se pronaći oni poput »kuma je susjeda«, »kum je naš 'mejaš' u vinogradima«, »kuma je mamina frizerka«, »kumovi su imali auto«, »kumovi su bili dobri s načelnikom Općine«, »dogodio sam se u sred-

njoj školi, pa je mama uzela prijateljicu iz razreda«, dok je tek jedan odgovor bio suvisle naravi: »tatin brat je svećenik i on mi je bio kum«.

Iz navedenog možemo zaključiti da je kod vrlo malog broja ispitanika prisutna zrela kršćanska svijest o načinu izbora kumova i kvalitetama koje oni moraju imati.

4. S vašim krsnim kumovima kontaktirate:

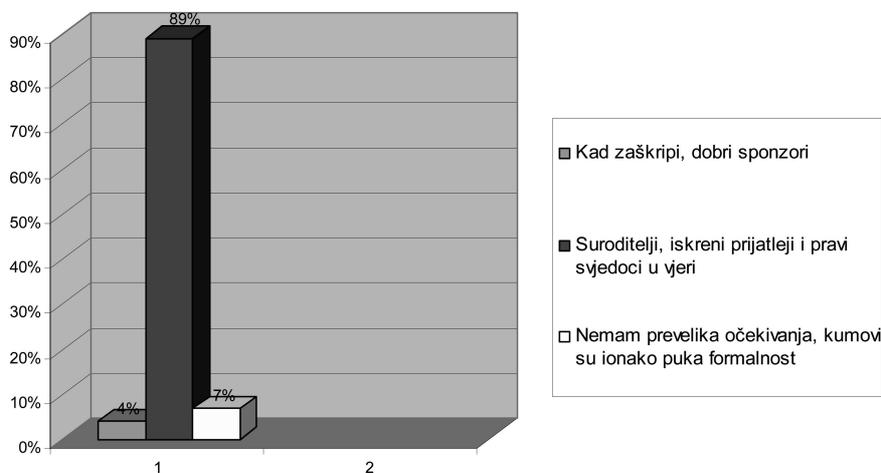
- a) nekoliko puta godišnje
- b) obavezno se posjećujemo za rođendane, imendane i druge prigode
- c) u stalnim smo kontaktima te često idemo zajedno na svetu misu
- d) komuniciramo vrlo rijetko i(li) uopće ne kontaktiramo

Na postavljeno pitanje koliko često kontaktiraju svoje kumove ili se s njima viđaju zapravo smo indirektno dobili i odgovor koliko oni o njima vode brigu, na koji način i u kojoj mjeri obavljaju povjerenu im službu. Ono što prvo zapinje za oko jest da se veliki broj ispitanika odlučio za odgovor o posjećivanju za rođendane i ostale prigodne dane. Slobodni smo prokomentirati kako je ovdje možda riječ u velikoj mjeri o protokolarnim i kurtoazijskim susretima. Ono što zabrinjava jest podatak da nije zanemariv broj ispitanika koji uopće više ne komuniciraju sa svojim kumovima ili to čine vrlo rijetko, dok se trećina ispitanika sa svojim kumovima viđa tek nekoliko puta godišnje. Tek 18% ispitanika često komunicira s njima, što je zapravo i poražavajuća činjenica, ali ujedno i indikator stanja o ozbiljnosti shvaćanja ove dužnosti.

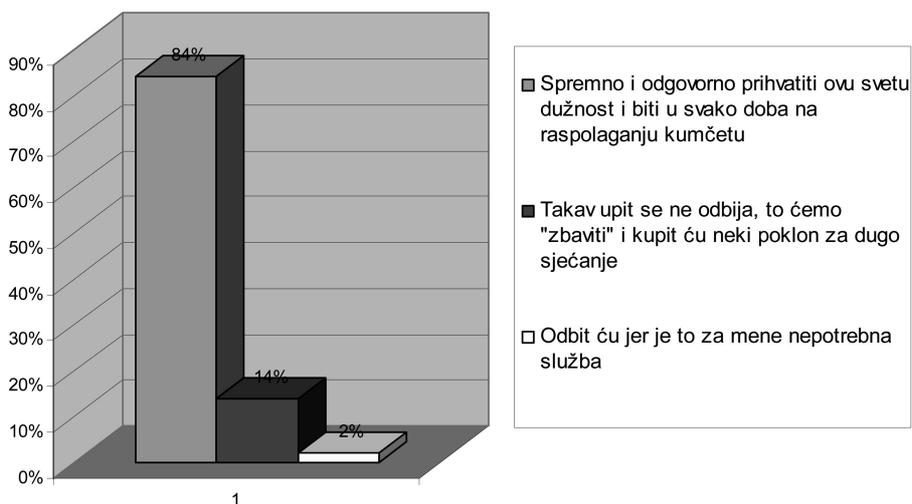
5. Prema vašem mišljenju i očekivanjima kumovi bi trebali biti;

- a) kad *zaškripi*, dobri sponzori
- b) suroditelji, iskreni prijatelji i pravi svjedoci u vjeri
- c) nemam prevelika očekivanja, kumovi su ionako puka formalnost

Prema mišljenju i očekivanjima 188 ispitanika (89%), kumovi bi trebali biti »suroditelji«, iskreni prijatelji i pravi svjedoci u vjeri. Na temelju odgovora na ovo anketno pitanje možemo zaključiti da kod velikog broja ispitanih na teoretskoj razini postoji znanje i svijest o dužnostima kumova. Ono što je vidljivo jest i *praktično* razmišljanje o ovoj službi: o kumovima se razmišlja kao o dobrim sponzorima ili se pak kumstvu ne pridaje nikakav značaj, jer je riječ o formalnosti koju je nužno obaviti.

6. Ukoliko ćeš u budućnosti biti zamoljen/a da budeš kum ili kuma, Ti ćeš;
 - a) spremno i odgovorno prihvatiti ovu svetu dužnost i biti u svako doba na raspolaganju kumčetu
 - b) takav upit se ne odbija, to ćemo »zbaviti« i kupit ću neki poklon za dugo sjećanje
 - c) odbit ću jer je to za mene nepotrebna služba

Na postavljeno pitanje o možebitnom prihvaćanju službe kumstva ispitanici su odgovorili pozitivno. Dakle kod većine njih prisutna je jasna volja i spremnost za prihvaćanjem te službe, no postavlja se pitanje na kojoj je razini ta spremnost prihvaćena: na razini volje, na razini pastoralno–katehetske upućenosti ili je ona tek puko zadovoljavanje tradicijskih formi? Ovo će pitanje i dalje ostati za razmišljanje i kao odličan materijal u pripravi za službu kumova za ovaj sakrament. 28 ispitanika (14%) odgovorilo je da takav upit ne bi odbilo, te bi iz kurtoazije prihvatilo kumstvo, dok su 4 ispitanika (2%) krajnje rigorozno odgovorila da biti kum za njih predstavlja nepotrebnu službu.

Rezultati dobiveni u ovoj anketi mogu poslužiti kao odlično polazište za kvalitetnu katehezu mladih o službi kumova kod sakramenta krštenja, bilo na vjeronauku u školi, bilo na župnoj katehezi.

6. Odgoj za službu kumova kod sakramenta krsta

U Crkvi služba kumova kod sakramenta krsta ima posebnu težinu. Nužno je da se za nju osoba pripremi, kako bi je mogla dostojno preuzeti i vršiti. Priprema za službu kuma počinje, mogli bismo reći, od njegovog samog krštenja, odnosno od uvođenja u vjernički život koji se živi u obitelji, Crkvi i školi kroz oblike župne kateheze i vjeronauka, gdje se osoba upoznaje s činjenicom značenja krštenja za vlastiti vjernički život.

Roditelji su prvi odgajatelji u vjeri svoje djece. S vremenom u njihov vjerski odgoj, posredno i neposredno, ulazi i odgoj za službu kumova kod sakramenta krsta. Ako su roditelji praktični vjernici, i k tome još kumovi, njihova djeca mogu imati dobar primjer kakvi bi trebali biti kao kumovi kad ih netko jednom zamoli ili odabere. Ona djeca čiji roditelji nisu praktični vjernici imaju se mogućnost tijekom školskoga odgoja i obrazovanja upoznati s važnošću ove službe. U tome mogu pomoći malo prije spomenuti vjeronauk u školi i župna kateheza.

Osoba koja od malih nogu upoznaje važnost krštenja i življenja u vjeri, razvijajući tako općeljudske i vjerničke kvalitete, sama može jednog dana vlastitu službu kuma kod sakramenta krsta živjeti dostojanstveno i ispravno. Ona je neće obnašati samo u trenutku primanja sakramenta, nego će sudjelovati i u pripravnom razdoblju za krštenje, a naročito će poslije njega pomagati svome kumčetu u rastu i odgoju u vjeri.

Odgoj za službu kumova kod sakramenta krsta možemo podijeliti da daljnju i bližu pripravu.

6.1. Daljnja priprava

Daljnja priprava za krštenje, kako joj i samo ime govori, ostvaruje se u duljem vremenskom razdoblju, dostatno udaljenom od samog primanja sakramenta. Konkretno, najviše se provodi, osim putem obiteljskoga vjerskog odgoja, kroz vjeronauk u školi i župnu katehezu, u čemu učenici (potencijalni budući roditelji, kumovi i kume) aktivno sudjeluju.

6.1.1. Vjeronauk u školi

Na satovima vjeronauka u školi učenici imaju priliku čuti o službi kumova kod sakramenta krsta i spoznati njezinu važnost u životu svakog vjernika, a tako se indirektno pripremati i za vršenje ove službe. U okviru članka donosimo teme nastave katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi te u srednjim četverogodišnjim i trogodišnjim školama; teme u koje se vrlo lako može integrirati/ugraditi govor o krsnim kumovima. One većinom obrađuju sam sakrament krštenja. No govor o ovom sakramentu nalazimo i unutar drugih tema koje su mu sadržajno bliske. Obrađujući ih na satovima vjeronauka u školi, vjeroučitelji mogu progovoriti i o važnosti službe kumova kod sakramenta krsta, i tako razvijati pozitivan te nadasve vjernički stav prema njoj. Govor o službi kumova kod sakramenta krsta je nužan!

6.1.1.1. Vjeronauk u osnovnoj školi

Od školske godine 2006/2007. u svim se osnovnim školama u Republici Hrvatskoj radi prema odrednicama Hrvatskoga nacionalnoga obrazovnog standarda. Budući da do predaje članka u tisak još nisu objavljeni vjeronaučni udžbenici, radne bilježnice i priručnici za vjeroučitelje prema temeljnim odrednicama odgojno–obrazovnoga i nastavnoga rada prema HNOS–u, za sustavan prikaz tema u kojima se direktno ili indirektno može unijeti govor o službi kumova kod sakramenta krsta poslužili smo se odobrenim *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu*. Potrebno je istaknuti kako se u odgojno–obrazovnim postignućima, prilikom obradbe nastavnih tema vezanih uz sakrament krsta, ne spominje niti jednom uloga kumova i važnost te službe za novokrštenika, njegovu obitelj i župnu zajednicu uopće. Zato uz navedene nastavne teme donosimo ona obrazovna postignuća koja u sebi integriraju, posredno ili neposredno, govor o službi kumova kod ovog sakramenta.⁷⁷

Razred	Tema	Odgojno–obrazovna postignuća
Prvi razred	U zajednici Isusovih učenika	Prepoznati da krštenjem postajemo članovi Crkve — zajednice Isusovih učenika; nabrojati neke obredne znakove krštenja (voda, bijela haljina, svijeća).
Drugi razred	Pripadam župnoj zajednici	Prepoznati krštenje kao način primanja u Kristovu Crkvu i znak pripadnosti Crkvi.
Četvrti razred	»Ovo je moj ljubljani Sin«	Naučiti da smo kod krštenja kršteni u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.

77 Usp. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2006, str. 338–363.

Šesti razred	Sakramenti kršćanske inicijacije	Nabrojiti i protumačiti sakramente kršćanske inicijacije; prepoznati krst kao sakrament rođenja za novi život i ulaska u novi Božji narod.
Osmi razred	U potvrdi primamo Duha Svetoga	Objasniti da po sakramentu potvrde osobno potvrđujemo vjeru koju smo primili na krštenju.

Vjeronauk u osnovnoj školi je obrazovni i odgojni predmet. Ne posreduje samo informacije i materijalno znanje, »nego obuhvaća sve bitne odgojno–obrazovne ciljeve koji omogućuju stvaralačko i integrirano učenje, kritičko promišljanje, izgrađivanje sposobnosti i stavova, životno slavljenje i svjedočenje vjere u osobnom i društvenom životu učenika«. ⁷⁸ Tako se i ovim nabrojenim temama, u koje se može unijeti govor o službi kumova kod sakramenta krsta, ispunjava jedan od općih ciljeva katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi, koji nastoji da učenici upoznaju i iskuse »duhovnu snagu i spasenjsku vrijednost liturgijskih i crkvenih slavlja, sakramenata, pobožnosti i vjerničkoga života koji je protkan svjedočanstvom zahvaljivanja i slavljenja Boga«. ⁷⁹

6.1.1.2. Vjeronauk u srednjim školama

U nastavi katoličkoga vjeronauka u srednjim trogodišnjim i četverogodišnjim školama govor o službi kumova kod sakramenta krštenja najviše može doći do izražaja u završnom razredu.

U četverogodišnjim srednjim školama, nakon govora o etičko–moralnoj dimenziji čovjeka i zapovjedima u trećem razredu, teme u četvrtom uvode učenike »u otkrivanje milosnoga i spasenjskoga Božjeg djelovanja u sakramentima. Život kršćanina nezamisliv je bez sakramentalne dimenzije«. ⁸⁰ Govor o sakramentima ujedinjuje teološko i biblijsko polazište te svakodnevno iskustvo. Tema i okvirni sadržaji u kojima bi bilo dobro posvetiti veću pozornost i ovoj važnoj službi u Crkvi su: ⁸¹

Razred	Tema	Okvirni sadržaji
Četvrti razred	Krštenje — novo rođenje u Kristu	Sakramenti inicijacije: potpuno uvođenje u vjeru; Krštenje i sudioništvo u Mističnom Tijelu — Crkvi; Važnost vjere Crkve za krštenje.

⁷⁸ *Isto*, str. 336.

⁷⁹ *Isto*.

⁸⁰ Hrvatska biskupska konferencija, Nacionalni katehetski ured, *Program nastave katoličkoga vjeronauka za srednje škole*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002, str. 53.

⁸¹ *Usp. Isto*, str. 56.

Katolički vjeronauk u trećem razredu trogodišnjih srednjih škola želi »uputiti mladu osobu na stvaranje etičko–moralne svijesti i savjesti koja uključuje osjećaj dužnosti da svoje djelovanje uskladi s vrijednostima evanđelja radi ostvarenja čovjekova poziva na sreću i blaženstvo. (...) Otkrivanjem milosnoga i spasenjskoga Božjeg djelovanja u sakramentima, učenici će shvatiti kako je život kršćanina nezamisliv bez sakramentalne dimenzije.«⁸² Tema i okvirni sadržaji u kojima se može govoriti o službi kumova kod sakramenta krsta su:⁸³

Razred	Tema	Okvirni sadržaji
Treći razred	Temelji kršćanske vjere	Sakrament vjere; Krštenje; Novo rođenje u Duhu.

6.1.2. Župna kateheza

Župna kateheza je odigrala veliku ulogu u doba komunizma, kada su generacije i generacije vjernika pohađale sustavni oblik vjerske pouke u župnim zajednicama. Zato se Crkva u Republici Hrvatskoj nije odrekla tog oblika vjerskog poučavanja ni u novom, demokratskom društvu, kada je ponovno uveden konfesionalni vjeronauk u sustavni školski odgoj i obrazovanje. Hrvatski biskupi su odmah 1991. godine, prigodom njegova ponovnog uvođenja u osnovne i srednje škole, jasno istaknuli njegovu glavnu svrhu i glavnu svrhu župne kateheze. »Dok je glavna svrha vjeronauka u školi sustavno i što cjelovitije upoznavanje vjere u svim njezinim vidovima (u učenju, slavljenju i življenju vjere), glavna je svrha župnog vjeronauka (župne kateheze) što cjelovitije i što dublje uvođenje (inicijacija) u osobno iskustvo vjere, koje se najdjelotvornije uči, slavi i živi u konkretnoj vjerničkoj zajednici.«⁸⁴

Godinu Velikog jubileja pamtit ćemo i po objavljenom planu i programu župne kateheze pod nazivom *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*.⁸⁵ Dva su temeljna oblika okupljanja vjernika u katehetskim skupinama u župnoj zajednici: dobne katehetske skupine i katehetske skupine živih vjerničkih krugova. Plan župne kateheze ne dokida dobnu katehezu, nego potiče da se i dalje njeguje, dakako, s izmjenama koje su nužne nakon preustroja društva u kojem se nalazi Crkva u Republici Hrvatskoj. Da bi odgovorila na potrebe čovjeka današnjice, župna zajednica bi trebala pružati mogućnosti da lakše pronađe svoje mjesto i ispunjenje svojih vjerničkih potreba u živim vjerničkim krugovima.⁸⁶ Plan predlaže više katehetskih zajednica — živih vjerničkih krugova. To su: pastoralno koordinacijska za-

82 *Isto*, str. 67.

83 *Usp. Isto*, str. 72.

84 Poruka hrvatskih biskupa o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici, u: Hrvatska biskupska konferencija, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 1998, str. 284.

85 Hrvatska biskupska konferencija — Nacionalni katehetski ured, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb–Zadar, 2000.

86 Više o planu župne kateheze u: *Isto*, str. 37–56.

jednica, liturgijska zajednica, marijanska zajednica, ministrantska zajednica, biblijska zajednica, zajednica obitelji, zajednica kršćanske kulture duha, zajednica duhovno–molitvenih pokreta, molitveno–meditativna zajednica, zajednica (udruga) mladih i odraslih, karitativna zajednica, zajednica za osobe s posebnim potrebama, misijska zajednica, ekumenska zajednica, zajednica evangelizacije društva, ekološka zajednica, zajednica »kršćana u distanci«, zajednica na putu, rekreativno–športska zajednica.⁸⁷

Program župne kateheze je podijeljen u šest tematskih krugova koji prate tijekom liturgijske godine. On je zamišljen kao okvirni sadržaj za sve dobne katehetske skupine i katehetske skupine — žive vjerničke krugove. Njegove uporišne točke su liturgija, Vjerovanje i sakramenti. Svaka katehetska skupina prilagođava i razvija okvirni program, ovisno o naravi i usmjerenju pojedine zajednice. Donosimo tematske krugove s prijedlozima tema u koje se može unijeti govor o službi kumova kod sakramenta krsta.⁸⁸ No s ovim temama nisu iscrpljene sve mogućnosti govora o ovoj važnoj službi u Crkvi. Mnogo toga je prepušteno i kreativnosti samih voditelja pojedinih katehetskih skupina.

Tematski krug	Prijedlozi tema
4. krug — Korizma — Veliki tjedan: Pred tajnom patnje i križa	O sakramentu krštenja i pokore
5. krug — Uskrsno vrijeme: Bog oživotvoritelj i proslavitelj	Slaviti dan krštenja

Prvopričesnička katehetska skupina ima u Planu i programu župne zajednice posebno razrađen program katehetskih susreta koji se sastoji od šesnaest tematskih krugova s podtemama koje učenike pripremaju za život sa sakramentima pomirenja i euharistije. Važno je istaknuti da je naglasak stavljen i na rad s roditeljima i kumovima učenika kroz godinu dana pripreme za sakramente.⁸⁹

Kroz planove i programe vjeronauka u osnovnoj i srednjim školama te plan i program župne kateheze, otkrili smo mogućnosti govora o službi kumova kod sakramenta krsta. Već pomoću daljnje pripreme učenici imaju mogućnost pripremiti se za službu kumstva, tako da im ona kasnije ne bude strana. U govor o ovom sakramentu potrebno je što više unositi i onaj o službi kumova. On treba pratiti sociogene i antropogene uvjetovanosti učenika. To konkretno znači da se ova služba može spomenuti i prigodno obraditi s učenicima u nižim razredima, dok je detaljnije upoznavanje s njom nužno u višim razredima osnovne škole te s učenicima srednjih škola. Bilo bi dobro kada bi se u svjedočenje o kumovima kod sakramenta krsta uključili i praktični vjernici iz župne zajednice koji optimalno vjernički vrše povjerenu im službu kumstva.

87 Usp. *Isto*, str. 106–124.

88 Više o programu župne kateheze u: *Isto*, str. 59–125.

89 Tematski krugovi i podteme mogu se naći u: *Isto*, str. 69–76. Posebno bi istaknuli podtemu u prvom tematskom krugu koja se tijekom godine dana pripreme za sakramente može razrađivati: Svjedočka crta roditelja i kumova u hodnu pripremu za Prvu pričest.

Bliža priprava

Bliža priprava za slavlje sakramenta krsta, kao što i sam naziv govori, ostvaruje se neposredno prije krštenja djeteta. U njoj sudjeluju roditelji i kumovi. Roditelji koji traže krštenje za svoje dijete trebaju preuzeti obveze koje iz sakramenta proizlaze. Nužno ih je u katehetskoj pouci pred samo slavlje upoznati »s dužnostima koje preuzimaju i s jamstvima kršćanskoga odgoja koja daju«. ⁹⁰ Krsna kateheza je važna za cijelu obitelj u koju, slavljem sakramenta krsta, ulaze i kumovi. Njih također treba upoznati s obvezama proizašlima iz kumovanja na slavlju sakramenta.

Krsna kateheza se vodi u obliku krsnih razgovora. Johannes Netzer razlikuje dva temeljna oblika krsnih razgovora: krsni razgovori s jednim roditeljskim parom, odnosno s jednom obitelji i krsni razgovori s više roditeljskih parova, odnosno više obitelji. Posebni oblik krsnog razgovora s više roditeljskih parova, odnosno obitelji, jest krsni seminar u okviru kateheze odraslih u župnoj zajednici. ⁹¹ U krsnim razgovorima je važno buđenje i produbljanje vjere roditelja raznih stupnjeva pripadnosti Crkvi ⁹² te smještaj sakramenta krsta u život vjernika. Svatko je pozvan aktivno sudjelovati u krsnim razgovorima, a za to se brine dušobrižnik koji ih vodi i kojega krasi ove sposobnosti:

- sposobnost slušati i saslušati drugoga;
- sposobnost misliti zajedno s drugima;
- sposobnost postavljanja potrebnih pitanja;
- sposobnost čitanja između redaka;
- sposobnost pronalaženja prave riječi u pravo vrijeme. ⁹³

U tijek krsnih razgovora svi se sudionici trebaju aktivno uključiti, jer je u njima riječ o prvom sakramentu kršćanske inicijacije, o njegovoj važnosti u životu djeteta koje će rasti i razvijati se u svim svojim osobitostima i dimenzijama. U cjelokupnom razvoju djeteta nezamjenjivu ulogu imaju roditelji i kumovi, koji aktivno sudjeluju u odgojno–obrazovnom procesu njegova rasta i sazrijevanja u krsnoj vjeri. ⁹⁴ Stoga je potrebno da se pomoću krsnih razgovora u krsnoj katehezi, koji imaju određen sadržaj, naglasi i objasni uloga i mjesto kumova u životu vjernika, onih koji jesu kumovi i onih koji imaju kumove. Obično je u krsnim razgovorima govor o kumovima sveden na minimum, što niti pastoralno, a niti katehetski nije ispravno. Služba kumova kod sakramenta krsta ima svoje mjesto u Crkvi, pa bi ga trebala imati i u pripravi za sam sakrament.

90 Hrvatska biskupska konferencija, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002, br. 42.

91 Usp. Netzer, Johannes, *Das Taufgespräch in der Gemeinde. Pastoraltheologische Untersuchung zum rechten Vollzug der erneuerten Taufpraxis*, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1976, str. 85.

92 Usp. Bezić, Živan, Krsni razgovor, u: *Bogoslovska smotra* 49(1979), br. 3, str. 326.

93 Usp. Netzer, Johannes, *Das Taufgespräch in der Gemeinde. Pastoraltheologische Untersuchung zum rechten Vollzug der erneuerten Taufpraxis*, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1976, str. 96.

94 Usp. Hrvatska biskupska konferencija, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002, br. 42.

7. Zaključne misli

U članku smo promišljali o službi kumova kod sakramenta krštenja. Iako je tema vrlo aktualna, o njoj se malo piše u teološkim krugovima. Literatura koja se bavi ovom problematikom nije obilna. Osobno nam je koristilo sažimanje onoga što je Crkva kroz svoje učiteljstvo i pisane tragove izrekla o službi kumova kod sakramenta krsta. Vrijedilo je uložiti trud zbog svih pastoralnih djelatnika, svećenika i vjeroučitelja, koji se u svom radu susreću s osobama izabranima za kumstvo ili s učenicima koji jesu ili će biti kumovi.

Ovaj bi govor mogao koristiti kao pomoć svećenicima u krsnoj katehezi, u kojoj se susreću s roditeljima koji žele krstiti svoje dijete i kumovima koji sakramentom krštenja postaju duhovno povezani s krštenikom. Nakon cjelokupne krsne kateheze, u koju svakako ulazi i govor o službi kumova kod prvog sakramenta kršćanske inicijacije, sami roditelji i kumovi bit će svjesniji značenja kumstva za njihovu obitelj, ali i za Crkvu kao njihovu proširenu obitelj.

Svećenici produbljuju mjesto i ulogu kuma u životu vjernika u pripravama odraslih osoba za krštenje zajedno s novokrštenicima, ali i s odabranim kumovima.

Vjeroučitelji su također pozvani preko sadržaja vjeronauka u školi pomoći učenicima da se što bolje pripreme za službu kumova te da budu svjesni koje im se veliko povjerenje daruje.

Služba kumova kod sakramenta krsta je vrlo važna služba u Crkvi, no još uvijek postoje problemi koji bi se trebali dobro pastoralno rješavati.

Jedno od mogućih rješenja tih problema jest pravodobna i temeljita poduka kumova i roditelja čije će se dijete krstiti. Važno je da roditelji budu poučeni o samom obredu krštenja, ali i o kriterijima odabira kuma ili kume. Trebaju uvidjeti kako se oni ne biraju zbog materijalne ili neke druge koristi, već zbog trajne povezanosti s djetetom, spremnosti za sudjelovanjem u njegovu vjerskom životu. Poučavanjem kumova o njihovim dužnostima prije obreda krštenja uvelike se smanjuje mogućnost neozbiljnog prihvaćanja tih dužnosti i odnošenja prema njima. Potiče ih se da sudjeluju u daljnjem životu novokrštenika i pomažu im svojim primjerom.

Poduka bi dakle bila vrlo efikasno rješenje mnogih problema, no pitanje je kako je provesti. Svećenici se obično opravdavaju nedostatkom vremena, što se i može razumjeti, jer se paleta njihova djelovanja u zadnjih petnaestak godina jako proširila. U tom slučaju bilo bi dobro da svaki župnik napiše pismo roditeljima i kumovima u kojima će im potanko objasniti njihove dužnosti kod prvog sakramenta kršćanske inicijacije te ih motivirati da aktivno sudjeluju u duhovno–vjerničkom razvoju i formaciji novokrštenika. Držimo da je nezamjenjivo susretanje župnika s kumovima, pa bi bilo vrlo ohrabrujuće kad bi svaki župnik mogao izdvojiti barem pola sata za razgovor s kumovima u kojem bi se produbila problematika njihove službe.

Preporučujemo da se u župnoj zajednici, ako je to moguće, osposobi i ovlasti kateheta koji će jednom godišnje, ili pak prema potrebi, održavati seminare, poduke za buduće kumove, a isto tako i individualne krsne razgovore.

Važno je napomenuti da bi i sami kumovi morali na sebe preuzeti dio odgovornosti u upoznavanju sa zadaćama koje se pred njih kao kumove stavljaju.

Biti kum ili kuma na krštenju jedna je od najljepših i najplemenitijih službi unutar Crkve. Kum, odnosno kuma, osoba je od povjerenja, osoba koja stoji uz svoje kumče, koja je vidljiva podrška u svim njegovim životnim trenucima, te svakako »suroditelj«, prijatelj i svjedok za kojeg ga veže jedna viša, duhovna veza.

PASTORAL–CATECHETICAL ACCENT ON THE BAPTISMAL SPONSOR'S MINISTRY

Josip Šimunović — Mladen Greguraš

Summary

In this essay the authors have outlined their pastoral–catechetical reflections on the baptismal sponsor's ministry. They commence with a discussion on the etymological significance of the word »kum« (sponsor) and the anthropological–theological features of the sponsor's ministry. The topic is treated within the context of the sacrament's significance and the position that it occupies in the life of the faithful. Also, the article presents a speech made at the Second Vatican Council in which the baptismal sponsor's ministry was explicated, and which has been implemented in the revised Rite of Baptism and the Rite of Christian Initiation of Adults and in the Code of Canon Law. The authors have also taken a look at the way in which the sponsor's ministry is exercised today and have endeavoured to encourage the faithful to develop an awareness of this important and responsible ministry in the Church.

Key words: sponsors, the sacrament of Baptism, the baptized, educating the faithful for the baptismal sponsor's ministry.